

УДК 332

Руда Л.П., аспірант*[©]

Вінницький національний аграрний університет

**ДО ПИТАННЯ ПРО РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АПК**

У статті здійснено аналіз проблемних питань регіональної диференціації соціально-економічного розвитку. На прикладі Вінницької області здійснено аналіз регіональної асиметрії рівня безробіття. Визначені принципи побудови ефективної системи управління регіональним розвитком.

Ключові слова: *регіон, соціально-економічний розвиток, асиметрія, рівень безробіття.*

Постановка проблеми. Подолання кризових явищ у АПК та підвищення рівня розвитку сільськогосподарського виробництва не можливо здійснити без детального регіонального аналізу галузі. В сучасних умовах господарювання розвиток регіонів характеризується підвищеним рівнем диференціації та асиметричності розвитку. Отже, актуальним є питання виявлення регіональних диспропорцій та формування на їх базі ефективної державної політики, яка б максимально враховувала всі потенційні можливості регіону та його слабкі сторони і загрози.

Аналіз останніх досліджень. На сучасному етапі розвитку аграрної науки питаннями, що вивчають рівень розвитку регіонів займалась значна частина вчених, зокрема, Г. Волинський, О. Кремень, І. Прокопа, В. Захарченко та інші. Проте складність та багатогранність економічних та соціальних проблем розвитку регіону зумовлюють необхідність у подальших дослідженнях.

Цілі дослідження. Метою статті є дослідження ступеня диференціації регіонів Вінницької області за рівнем розвитку та виявлення основних особливостей таких відмінностей.

Виклад основного матеріалу. Так, аналіз літературних джерел із регіоналістики дозволив зробити висновки про необхідність диференційованого підходу при дослідженні стану окремих територій регіону. Д. Починков зазначає, що дослідження регіонального соціально-економічного розвитку в Україні та його тенденцій показало [1]: по-перше, збереження регіональної диференціації, особливо в доходах населення; по-друге, відсутність лінійної кореляції між динамікою змін проаналізованих показників, що суперечить загальній логіці економічного розвитку. Суттєві відмінності у рівні життя населення регіонів, перш за все у сільській місцевості та малих провінційних містах, свідчать, що за рядом його складових (доходів, можливостей отримання освіти та медичного забезпечення) регіональна диференціація в Україні перевищує

* Науковий керівник – д.е.н., професор Мороз О.В.

© Руда Л.П., 2012

загальноприйняті параметри для територій однієї країни, що є результатом таких основних чинників: традиційно існуючих відмінностей економічного розвитку та спеціалізації економік регіонів; різної якості регіонального управління та різним характером адаптації до процесів ринкової трансформації; наявністю елементів надмірної фінансової централізації і т.д.

На думку І. Жернового [2], відтворювальні процеси, що відбуваються у сільському господарстві, мають значні регіональні особливості внаслідок різних ресурсних потенціалів. Саме розуміння цього і практичне використання дозволить впливати на динаміку регіонального розвитку в цілому. Автором підкреслюється, що відмінності в аграрному потенціалі економіки регіонів обумовлюють вибір форм господарювання, масштабів концентрації виробництва, особливостей розвитку агропромислової інтеграції.

Особливої уваги на думку деяких дослідників [3] заслуговують депресивні територіальні суспільні системи, які посилюють процеси диференціації соціально-економічного розвитку регіонів. Як зазначається [3], депресивна - це така територіальна суспільна система конкретного ієрархічного рівня, в якій за відносно короткий проміжок часу висхідні тенденції соціально-економічного розвитку трансформувалися у спадні тенденції.

Як зазначає Я. Бутенко [4], оптимальне розміщення виробничих сил та трудових ресурсів на території регіону посилює його економічний потенціал та зменшує рівень асиметричності його розвитку.

На думку О. Кремень [5], зміна ринку праці є визначальним індикатором розвитку та проведення реформ, руху економічної системи до ринку, тому важливим елементом вивчення зайнятості на регіональних ринках праці є вивчення проявів регіональної асиметрії.

Таким чином, аналіз соціально-економічного стану окремого адміністративного регіону повинен враховувати найбільшою мірою відхилення відповідних показників.

На прикладі Вінницької області пропонуємо здійснити аналіз регіональної асиметрії рівня безробіття (рис.1).

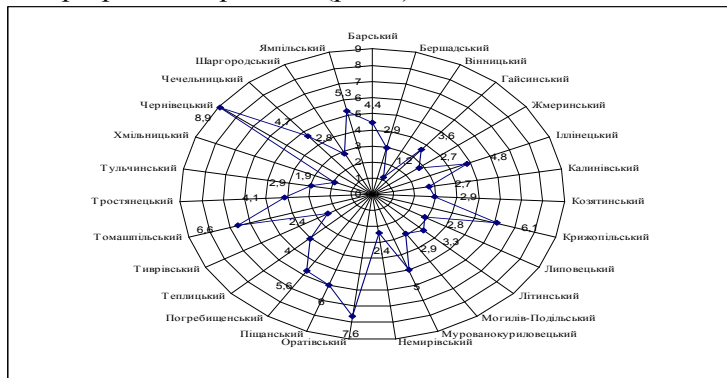

Рис.1. Рівень зареєстрованого безробіття по районах Вінницької області у 2010 році.

Джерело: авторське аналітичне трактування статистичних даних за джерелом [5].

Як видно з рис. 1 [6], спостерігались досить значні розбіжності між значеннями рівня безробіття по районах Вінницької області. Так, найвищий рівень безробіття було відмічено у Чернівецькому (8,9 %) та у Оратівському районі (7,6%). Найменший рівень безробіття спостерігався у Вінницькому районі (1,2%). Отже, проведений аналіз свідчить про досить високий рівень диференційованості регіону. Цікавим на нашу думку є те, що значна територія області характеризувалася рівнем безробіття наближеним до середнього значення по області, тобто (близько 4%), а це близько третини від усієї кількості районів.

Як показує аналіз динаміки рівня безробіття по Вінницькій області впродовж 2008-2010 рр. (табл.1), даний показник мав тенденцію до зростання, що свідчить про погіршення соціально-економічного стану регіону.

Таблиця 1

**Динаміка регіональної асиметрії рівня безробіття за 2008-2010 рр.
у Вінницькій області***

Показник	Роки		
	2008	2009	2010
Середнє значення рівня безробіття у Вінницькій області, %	5,9	3,7	4,1
Середнє лінійне відхилення	2,1	1,5	1,6
Середнє квадратичне відхилення	2,7	1,8	1,8
Коефіцієнт асиметричності	1,2	0,7	0,9

*Джерело: авторське аналітичне трактування статистичних даних [6].

Динаміка показника середньоквадратичного відхилення по районах області свідчить про те, що у 2009 р. в порівнянні з 2008 р. спостерігалась слабка тенденція до зменшення відхилення від середнього значення, тоді як у 2010 р. ситуація змінилась на протилежну і з'явилися тенденції до збільшення відхилення. Що стосується показника асиметричності, то він показує, що ступінь несиметричності відносно його середнього значення у 2010 р. збільшився в порівнянні з 2009 р., а це також підтверджує наявність негативних соціально-економічних явищ, а саме: про нестабільність економіки регіону в цілому. Так безробіття на рівні 14% у Чернівецькому районі свідчать про практично повний занепад економіки району, тоді як даний показник на рівні 1,9-2,6% (Вінницький та Тульчинський райони) є меншим навіть за показник т. з. "природного безробіття" ринкової економіки у стані надвисоких темпів економічного зростання. Таким чином, знову ж таки постає питання фокусованого підходу до корекції економічної регулятивної політики у кожному окремому випадку. Але при цьому за традиційної методології регіонального аналізу, де використовуються усереднені показники, це проблематично.

Отже, на нашу думку, застосування системи заходів державної підтримки повинно мати чітке фокусування на особливості соціально-економічного стану територій в межах адміністративних регіонів (областей, районів). Звідси навіть в межах однієї області заходи регулювання об'єктивно можуть мати зовсім інший характер.

Загальними принципами побудови ефективної системи управління розвитком регіонів повинні бути:

- визначення конкурентних переваг регіону;
- визначення слабких сторін або загроз регіону;
- можливість застосування даної системи для різних регіонів;
- враховувати різний рівень розвитку регіонів;
- використовуватись в межах держави;
- кінцевий результат є формування конкурентоспроможного регіону;
- кінцевим результатом запропонованих заходів є застосування ефективної регіональної політики і, як наслідок, формування заходів по вдосконаленню організаційно-економічного механізму функціонування, що призведе до підвищення соціально-економічного рівня розвитку регіону.

Висновки. Враховуючи низький соціально-економічний рівень розвитку АПК Вінницького регіону, досить актуальним залишається питання формування ефективної регіональної політики. Така політика повинна базуватися на відмінних від традиційних методах врахування особливостей окремих територій адміністративного району. Основними напрямками якої має бути забезпечення високого рівня соціально-економічного розвитку регіону, а це можливо здійснити лише за умови зменшення відхилень та диспропорцій у рівнях розвитку регіонів та зниження рівня диференціації базових економічних показників регіону. Досить вагомим засобом є збалансування економічного розвитку і забезпечення оптимального розміщення продуктивних сил та трудових ресурсів.

Література

1. Починков Д.О. Регіон як об'єкт економічного дослідження / М.І.Діба, Д.О.Починков // Формування ринкової економіки: Зб. наук. праць. – К.: ДВНЗ КНЕУ, 2007. – Вип.17. – С. 24-34.
2. Жерновой И. А. Принципы развития регионального агробизнеса в условиях реформирования аграрных отношений в Украине / И. А. Жерновой // Менеджер. – 2003. – №2(24). – С.17-23.
3. Шевчук Я. В. Визначення, оцінка і санація депресивних виробничих територій у великих містах (на матеріалах міста Рівне) / Шевчук Я.В. // Регіональна економіка. - 2002. - № 2. - С 168- 173.
4. Бутенко Я.А. Реализация политики сглаживания асимметрии развития региона как механизм повышения конкурентоспособности территории / Бутенко Я. А. // Научно-технические ведомости Санкт-Петербургского государственного политехнического университета. - 2010.- №2. – С.122-127.

5. Кремень О. Асиметрія стану сфери зайнятості населення на регіональних ринках праці: методичні підходи та необхідність вивчення / О. Кремень // Економіст. - 2007. -№3. - С.20-21.

6. Статистичний щорічник Вінничини за 2010 рік: Державний комітет статистики України, Головне управління статистики у Вінницькій області. — Вінниця: ГУС, 2011. — 588 с.

Summary

Ruda L.P.

Vinnyitsia National Agrarian University

TO THE QUESTION ABOUT REGIONAL FEATURES OF THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURE

In the article the problem issues of the regional differentiation of social economic development is analyzed. The analysis of regional asymmetry of the level unemployment was realized on the example of Vinnitsa oblast. Principles of the construction of the efficient system of management by the regional development are determined.

Рецензент – д.е.н., професор Музика П.М.